

V z p o m í n k a n a o t c e .

Psát vzpomínku na vlastního svého otce považuji za věc velmi nesnadnou, poněvadž se mi zdá, že není ani dobře možno dosáhnouti potřebné objektivnosti. Když (totiž jsem) prožíval přímý vliv otcovy výchovy, rozhodně jsem ji jako miliony ^{jinych} dětí nechápal, a posuzují-li nyní a mám-li po odstup^{let}u vysvětliti, jak otec-pedagog své zásady realizoval v nejužším svém prostředí, netajím se tím, že vnáším do následujících řádků své subjektivní názory tím spíše, že jeho metody promítám ve světle svých vlastních metod.

Důvod, proč nelze také bezpečně vysvětliti mně samotnému podstatné zásady výchovy otcovy, je ještě nad to jiný. Otec byl, jak dobře je dosud známo, velmi činný veřejný pracovník, organisátor, který de facto odešel do nenávratna přímo od organisace nového díla. Proto nemohl stále na nás děti dozírat. Z toho plynou jistě dva cenné poznatky. Především, jak důležitá je výchova se strany matčiny zvláště v rodinách veřejných pracovníků a ovšem poučení, jak je nutno, aby žena byla co nejvzdělanější a je-li to jen trochu dáno existenčními důvody, aby byla bez výdělečného zaměstnání a mohla se a chtěla plně věnovati rodině. Druhý poznatek je stejně významný, aby se totiž otec snažil věnovati zbytek volných chvil plně své rodině a dětem zvláště. Můj otec to vyjadřoval, že otec má vždy míti pokdy pro své děti a v praxi, jak se dobře pamatuji, uskutečňoval tuto zásadu, že nejen bedlivě sledoval náš celý život, naše školení, podrobně se s matkou o všem radíval, ale zacházel tak daleko, že s námi mluvíval na neodbytné dětské otázky i při své práci. Nepoznali jsme toho, nač si stýskají často rodiče a zvláště otcové, že děti je ruší. Matka nás přidržovala ke způsobům otce nerušit, ale mohli jsme si mluvit, hrát vedle pracujícího otce, později se učit,

studovat, nic ho nerušilo, bylo-li to s naší strany. Nepřerušil nit svých myšlenek a na naše otázky nám odpovídal, byť třeba i krátce. To je možno jen velmi nesnadno ocenit, zvláště u duševního pracovníka, a nepochybuji, že by bylo mnoho šťastnějších poměrů mezi otcem a synem, kdyby se tak otcové vždy chovali ke svým dětem.

Můj otec dovedl dobře vystihnout naše sklony dobré i špatné a využít dobrých zájmů ve prospěch naší výchovy. Tu si vzpomínám na další jeho zásadu, že dětem v mezích možnosti má býti poskytnuto, aby poznali vše dobré. Tak nezmiňuji-li se o hojně četbě domácí, nejen starší, nýbrž i soudobé, ^{otec} nám popřál, abychom se naučili hudbě, kterou vskutku miloval, třeba v pozdějších letech nebyl sám výkonným hudebníkem. Za studia na fakultě spolu jsme probírali nejednu partituru, já přehrával části z klavírního výtahu, otec k premierám opatřoval literaturu, věci ostatně dobře známé z Komitétu pro hudební výchovu, které se však v rodině zrcadlí ve své největší intimitě. Sám otec taktéž nebyl kreslíř, ale mně dopřál i školení v základech kreslení i malířství /bylo to zvláště *a meddmo* zesnulého prof. Boudy a pí Boudové-Suchardové/ a moje určité úspěchy v rukodělné výrobě řídil směrem uměleckoprůmyslovým. Spolu jsme navštěvovali výstavy, od něho jsem se učil i základům estetiky. Pamatuji se na "lekce" podle Lichtwarka, některé rozmluvy /od vyšších tříd gymnasijských/ o Ruskinovi a pod. Toto jeho porozumění, kterého si nejvíc cením, je tím významější, že otec neměl technického nadání. V tomto směru moje výchova nepochází od něho, nýbrž od mého děda a strýce /Euarda a Jaroslava Kastnera/, což je neklamným pro mne důkazem, jak jsou spletité vlivy výchovné, ale otec dobře působil, že nechal splynout nekonkurenčně obě tyto složky v jednu výslednici. Tak na př. podporoval moji zálibu v knihařství /od ušití a ořezání hoblíkem až po kresbu desek, zhotovení potahových papírů atd./, u

sestry její stilisační schopnosti, zálibu v ručních pracích, kterých si velmi vážil/ovšem nenáviděl, jak to říkal "Schmücke dein Heim"/ a pod. Že se neuzavíral moderním současným, proudům, je s dostatek známo a velmi shovívavě hleděl na "můj" modernismus", jistě správně oceňuje, že mládež je vždy / a má vůbec být/ bouřlivější než otcové. Poskytoval nám všeho dobrého co nejštedřeji a budiž mu vzpomenuť v dobrém toho i po materiální stránce.

Těm, kdož otce znali, jistě vytane na mysl otázka, jak vypadala jeho výchova náboženská. Těžko však na to odpovědět, aby se nezdálo, že odpovědi uhýbám. Otcí jeho náboženské přesvědčení bylo nejdůvěrnějším secretissimem. Jako si nedal do svých názorů náboženských mluvit, tak ani vlastní děti nepřemlouval. Učil vlastního syna největší tolerantnosti ke každému vážnému názoru náboženskému a nepamatuji se i z pozdějších dob, že by bylo došlo kdy pro náboženské názory mezi námi k rozporu, ač ~~XXXXX~~ se nevyhýbal debatě. Filosofický směr se ukazoval i v jeho výchově národní. Pamatuji se na jeho výklad o nacionalismu po slavnosti základního kamene pro pomník Palackého. Bylo v tom mnoho kritiky, kterou bych osvětlil tím, že otec říkával o sobě, že je "starým realistou".

Snad nebude nezajímavé zmínit se také o peněžitém opatření nás dětí. Nepoznali jsme nikdy, co je t. zv. kapesné. Otec i matka nám doma poskytlí vše, co mohli a co uznali za vhodné. K svátkům, narozeninám a pod. dostali jsme vždy větší částky než bývá obvyklé. Z těchto peněz musili jsme si hradit všechny drobné výdaje, psací potřeby a později i drobnější zábavy. Učebné knihy a větší nákupy nám hradili rodiče, stejně tak pozdější dražší zábavy, ale této instituci bez kapesného přičítám mnoho dobrého. Děti si nezvykaly vydat celou částku /bylo-li peněz takto získaných více, uložili nám je rodiče na spořitelní knížku/, nýbrž spořením na budoucí své potřeby (naučily se) s penězi

hospodařit. Byly vedeny tak, že by byly považovány za hanbu (přiznat se), že jsou bez peněz a radši se všelijak uskrovnily, jen aby s částkou vystačily.

Nechtěl bych, aby se zdálo, že vykládám o otcově výchově jen dobré, ač bych se té výtce s klidným svědomím důrazně bránil. Ale přiznám se, že mi někdy vadila jeho nespokojenost s mými činy. Zdálo se mi, že touto pochybovačností o dokonalosti mých výsledků vsívá do nitra nespokojenost a tím leckdy mne zrazuje od věcí, k nimž bylo třeba odvahy. Když se však dnes s hlediska odstupu let dívám na tyto případy, nemohu než sám se usvědčiti z nepochopení. Byla to patrně otcova všestranná kritičnost, hraničící téměř až na skepsi a teprve nyní dovedu ji oceniti, ať už při svých vědeckých pracích, kdy mne učí skromnosti, nutné ve vědě, ať již v mojí vlastní činnosti výchovné. Jest jistě špatný učitel, který příliš mnoho na svém žáku chválí, a takový otec vychovává rozmazlené a pyšné děti.

Moje vzpomínky nejsou nijak ucelené a nejsou nijak násilně uváděny v systém. Než i tak jsou pro mne nejvš krásné a pouze jediný nesouzvuk je ruší. Tolik jsem se natěšil a tolik jsme se nahovořili ve válečném dusnu, co bude po válce, co spolu budeme dělat a já měl již tajné přání/dokonce i téma!/, kdy by mohl otec pracovati se synem. Otec ještě zachytil můj první literární debut z právní historie /učil mne na něm, jak stylisovat/, pak i první vážnou nabídku, abych pracoval v právní historii. Dobře se pamatuji na jeho tehdejší slova: Dobře, těší-li tě to, pracuj, ale nezapomeň, že nejprve musíš mít všechny zkoušky. Tehdy právě nadešel slavný den převratu, který otec uvítal s nevyličitelnou radostí. Ale tehdy také bylo již ~~11~~ dní jeho života na mále. Odešel od otevřeného stolu, téměř s pérem v ruce. A tak mně úplně

unikly chvíle jeho vlivu na mne jako samostatného dostudovaného
člověka. Nepochybuji, že i pak by se jeho silný vliv všelijak pro-
jevil, ale to zůstalo nevysloveno.

František Čada

Brno, 7. února 1935.